

Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС України, за II півріччя 2013 р.

Справи зі спорів з приводу реалізації державної політики у сфері економіки

Справи щодо державної політики у сфері господарської діяльності; державна реєстрація лікарських засобів

Від заявника не вимагається надання результатів токсикологічних і фармакологічних випробувань або результатів клінічних випробувань, якщо лікарський препарат є за суттю аналогічним до вже зареєстрованого в Україні референтного лікарського препарату і заявник вже зареєстрованого референтного лікарського препарату

згоден з тим, аби при вивченні заяви про аналогічний лікарський препарат були використані дані фармакологічних, токсикологічних та/або клінічних випробувань, які містяться в реєстраційних матеріалах на референтний лікарський препарат (постанова Верховного Суду України від 10 вересня 2013 р. у справі № 21-205a13).

Справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної митної служби України та її органів, а також за їх зверненнями

1. Аналіз ст. 266 МК України (чинного на час виникнення спірних правовідносин), а також положень Порядку здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2008 р. № 339 ¹; далі — Порядок здійснення контролю) та Порядку декларування митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, та подання відомостей для її підтвердження (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1766 ²) дає підстави вважати, що митні органи мають виключну компетенцію в питаннях перевірки, контролю правильності обчислення декларантом та визначення митної вартості.

Порядком здійснення контролю передбачено, що послідовність дій посадових осіб митного органу під час здійснення митного контролю і митного оформлення товарів визна-

чається Державною митною службою України (далі — Держмитслужба).

Відповідно до п. 3 наказу Держмитслужби від 24 червня 2009 р. № 602 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 липня 2009 р. за № 669/16685) ³, яким затверджено Порядок роботи посадових осіб митного органу при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, під час здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів та прийняття рішень як джерело інформації використовуються спеціалізовані програмно-інформаційні комплекси Єдиної автоматизованої системи Державної митної служби України (далі — ЄАС).

Враховуючи наведене, колегія суддів дійшла висновку, що наявність у ЄАС інформації про іншу митну вартість ідентичних або аналогічних товарів може бути підставою для витребування у декларанта додаткових документів для підтвердження митної вартості.

¹ Постанова втратила чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 444.

² Постанова втратила чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 444.

³ Наказ втратив чинність на підставі наказу Міністерства фінансів України від 6 листопада 2012 р. № 1145.

За таких обставин, відмовляючи позивачу у митному оформленні товарів за першим методом, митниця діяла в межах повноважень та у спосіб, визначений чинним законодавством України, і мала підстави для обґрунтованого сумніву у правильному визначенні митної вартості товару декларантом.

У зв'язку з тим, що декларант не надав митниці документів, визначених у вантажно-митній декларації, що є його обов'язком, митниця правильно застосувала третій метод визначення митної вартості, мотивувавши неможливість застосування попередніх методів (постанова Верховного Суду України від 15 жовтня 2013 р. у справі № 21-270a13, від 22 жовтня 2013 р. у справі № 21-342a13).

2. Для пільгового оподаткування при митному оформленні механічного транспортного засобу, зокрема за кодом 87.03 Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, необхідна наявність таких обставин: 1) особа повинна переселятися до України на постійне місце проживання та бути власником цього транспортного засобу не менше року; 2) транспортний засіб мав перебувати на обліку в країні постійного місця попереднього проживання не менше

року; 3) той, хто переселяється, мав проживати на території будь-якої держави не менше одного року (за змістом ст. 1 Закону України від 13 вересня 2001 р. № 2681-III «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України»; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин⁴) (постанова Верховного Суду України від 17 вересня 2013 р. у справі № 21-221a13).

3. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності, відомості з якої покладені в основу переліку товарів, що мають преференцію за п. «о» ч. 1 ст. 19 Закону України від 5 лютого 1992 р. № 2097-XII «Про Єдиний митний тариф» (у редакції зі змінами, внесеними згідно із Законом України від 18 вересня 2008 р. № 521-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки книговидавничої справи в Україні»)⁵, складається як з опису товару, так і з його коду, і лише відповідність опису товару його десятизначному цифровому коду дає право на застосування пільги (постанова Верховного Суду України від 12 листопада 2013 р. у справі № 21-291a13).

Справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної міграційної служби України та її органів

Порядок здійснення права громадян України на виїзд з України і в'їзд в Україну, порядок оформлення документів для зарубіжних поїздок врегульовано Законом України від 21 січня 1994 р. № 3857-XII «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України».

У п. 10 Правил оформлення і видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон і проїзного документа дитини, їх тимчасового затримання та вилучення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 31 березня 1995 р. № 231 на реалізацію цього Закону, передбачено вичерпний перелік документів, необхідних для оформлення паспорта у разі тимчасового виїзду за кордон.

Справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної автомобільної інспекції України та її органів

Системний аналіз положень Правил державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок (затверджено постановою Кабінету Міністрів

Сплата державного мита, установленого Декретом Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93 «Про державне мито», покриває вартість витрат, пов'язаних із вчиненням міграційною службою дій щодо видачі громадянам України закордонного паспорта на право виїзду за кордон (у тому числі й вартість бланка). Тому вимоги щодо повторної оплати тих самих дій (послуг) на підставі іншого нормативно-правового акта є протиправними (постанова Верховного Суду України від 3 грудня 2013 р. у справі № 21-416a13, від 17 грудня 2013 р. у справі № 21-441a13).

України від 7 вересня 1998 р. № 1388; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), ст. 34 Закону України від 30 червня 1993 р. № 3353-XII «Про дорожній рух» (у редакції, чин-

⁴Закон втратив чинність на підставі МК України.

⁵Закон втратив чинність на підставі МК України.

ній на час виникнення спірних правовідносин), чинних на час виникнення спірних правовідносин Правил ввезення транспортних засобів на територію України (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 1994 р. № 341) дає підстави для висновку про те, що дії органів ДАІ щодо відмови в реєстрації ТЗ, увезених із-за кор-

дону для постійного користування, чи скасування такої реєстрації у разі встановлення факту несплати митних платежів чи підробки документів про їх сплату, незалежно від того, на кому лежить обов'язок сплатити зазначені платежі, є правомірними (постанова Верховного Суду України від 22 жовтня 2013 р. у справі № 21-104а13).

Справи щодо реалізації спеціальних владних управлінських функцій у сфері захисту економічної конкуренції

Обов'язковою умовою, яка надає право енергопостачальнику обмежити споживачу електроспоживання до рівня екологічної броні електропостачання або припинити йому електропостачання,

є несплата або неповна оплата останнім рахунків за фактично спожиту електричну енергію (постанова Верховного Суду України від 8 жовтня 2013 р. у справі № 21-220а13).

Справи зі спорів з приводу охорони навколишнього природного середовища

1. Висновки екологічної експертизи мають повідомлятися у вигляді інформації, зміст якої визначений ст. 43 Закону України від 9 лютого 1995 р. № 45/95-ВР «Про екологічну експертизу» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), через засоби масової інформації, діяльність яких врегульована чинним законодавством (постанова Верховного Суду України від 19 листопада 2013 р. у справі № 21-349а13).

2. Передбачене у п. 48 Порядку проведення інспектування Державною фінансовою інспекцією, її територіальними органами (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 р. № 550) і п. 5.2 Порядку взаємодії між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України (затверджено спільним наказом Головного контрольно-ревізійного управління України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України від 19 жовтня 2006 р. № 346/1025/685/53; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1166/13040) правило, відповідно до якого при проведенні ревізії на підставі звернення правоохоронного органу матеріали ревізії передаються до правоохоронного органу, не позбавляє контролюючий орган можливості реалізації визначеного п. 7 ч. 1 ст. 10 Закону від 26 січня 1993 р. № 2939-ХІІ «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) права направляти за результатами проведених ревізій загальнообов'язкові для виконання вимоги керівництву підконтрольних установ з метою усунення виявлених порушень законодавства, по-

ряду ефективного використання коштів і майна, належного державі чи територіальним громадам, забезпечення чого є метою діяльності цих органів згідно з положеннями ст. 2 цього Закону (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2013 р. у справі № 21-435а13).

3. Акт перевірки не є рішенням суб'єкта владних повноважень у розумінні ст. 17 КАС України, не зумовлює виникнення будь-яких прав і обов'язків для осіб, робота (діяльність) яких перевірялася, тому його висновки не можуть бути предметом спору. Відсутність спірних правовідносин, у свою чергу, виключає можливість звернення до суду, оскільки немає права, що підлягає судовому захисту.

Акт перевірки — носій доказової інформації про виявлені контролюючим органом порушення вимог податкового, валютного та іншого законодавства суб'єктами господарювання, документом, на підставі якого приймається відповідне рішення контролюючого органу, а тому оцінка акта, в тому числі й оцінка дій службових осіб контролюючого органу щодо його складання, викладення у ньому висновків перевірки, може бути надана судом при вирішенні спору щодо оскарження рішення, прийнятого на підставі такого акта.

Враховуючи наведене, колегія суддів дійшла висновку, що здійснення перевірки та складання акта за фактом порушення вимог природоохоронного законодавства може здійснюватися без дотримання приписів ст. 6 Закону України від 5 квітня 2007 р. № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), що встановлюють підстави проведення позапланової перевірки у

сфері господарської діяльності суб'єкта господарювання (постанови Верховного Суду України

від 10 вересня 2013 р. у справі № 21-237a13, від 24 вересня 2013 р. у справі № 21-255a13).

Справи зі спорів з приводу забезпечення сталого розвитку населених пунктів та землекористування

1. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад вправі вирішувати питання переведення житлових приміщень (квартир), що належать на праві власності юридичним або фізичним особам, у нежитлові за умови, що проведені зміни не призведуть до порушень прав власників інших квартир у багатоквартирному житловому будинку та не порушать санітарно-технічних вимог і правил експлуатації будинку (постанова Верховного Суду України від 5 листопада 2013 р. у справі № 21-360a13).

2. Будівництво газопроводу є будівництвом об'єкта містобудування, тому застосування до позивача штрафних санкцій за правопорушення у сфері містобудування, зокрема у зв'язку із невиконанням ним вимог ст. 29 Закону України від 20 квітня 2000 р. № 1699-III «Про планування і забудову території» (чинного на час виникнення спірних правовідносин) щодо отримання дозволу на виконання будівельних робіт, є правомірним (постанова Верховного Суду України від 22 жовтня 2013 р. у справі № 21-216a13).

3. У разі вилучення сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників для потреб, не пов'язаних із сільськогосподарським і лісогосподарським виробництвом, крім викупу земельних ділянок для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, чинне законодавство

передбачає обов'язкове відшкодування збитків та компенсацію втрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва (постанова Верховного Суду України від 22 жовтня 2013 р. у справі № 21-313a13).

4. Якщо після оформлення відповідно до чинного законодавства права власності на земельну ділянку виник спір про право цивільне, то захищати свої права та інтереси особи повинні у способи, визначені у статтях 152 ЗК України та 16 ЦК України (постанова Верховного Суду України від 1 жовтня 2013 р. у справі № 21-228a13).

5. Рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та про надання її у власність приймають органи, визначені у ст. 118 ЗК України (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин). Їхня бездіяльність не перешкоджає процесу відведення земельної ділянки, оскільки здійснення замовлення на виготовлення проектної документації можливе без отримання дозволу на її виготовлення.

Надання земельної ділянки або відмова у її наданні здійснюється виключно органами, визначеними у ст. 118 ЗК України. Рішення, дію або бездіяльність цих органів щодо надання земельних ділянок може бути оскаржено до суду (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2013 р. у справі № 21-358a13).

Справи зі спорів з приводу реалізації податкової політики та за зверненнями податкових органів

Справи щодо адміністрування окремих податків, зборів та обов'язкових платежів:

► податку на додану вартість (крім бюджетного відшкодування з податку на додану вартість)

1. Перерахування переробними підприємствами на окремі рахунки сільськогосподарських товаровиробників дотацій згідно з п. 11.21 ст. 11 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (чинного на час виникнення спірних правовідносин) у розмірі, у строки та в установленому порядку є податковим зобов'язанням, невиконання якого тягне наслідки, передбачені цим Законом та прийня-

тим на підставі нього Порядком обліку та використання коштів, спрямованих на виплату дотацій сільськогосподарським товаровиробникам за поставлені ними переробним підприємствам молоко та м'ясо в живій вазі (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2009 р. № 291), що був чинним на час виникнення спірних правовідносин.

Відповідальність за додержання законів про оподаткування відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України від 25 червня 1991 р. № 1251-XII «Про систему оподаткування» (чинного на час виник-

нення спірних правовідносин) несуть платники податків і зборів (обов'язкових платежів) відповідно до законів України. Фінансові санкції за наслідками документальних перевірок згідно з ч. 2 цієї статті, які здійснюються органами державної податкової служби України та іншими уповноваженими державними органами, застосовуються у розмірах, передбачених законодавчими актами, чинними на день завершення таких перевірок або ревізій (постанова Верховного Суду України від 8 жовтня 2013 р. у справі № 21-239а13).

2. Поняття оподаткованої поставки для застосування підпункту «г» п. 9.8 ст. 9 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (чинного на час виникнення спірних правовідносин) охоплює як операції з продажу товарів (послуг), так і операції з їх придбання (постанова Верховного Суду України від 24 вересня 2013 р. у справі № 21-115а13).

► бюджетного відшкодування з ПДВ

Спеціальний режим оподаткування, передбачений абз. 2 п. 11.21 ст. 11 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 168/97-ВР), та встановлене у п. 12 Порядку нарахування, виплат і використання коштів, спрямованих для виплати дотацій сільськогосподарським товаровиробникам за поставлені ними переробним підприємствам молоко та м'ясо в живій вазі (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1999 р. № 805; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин⁶) правило щодо складання окремої податкової декларації поширюється на операції з реалізації молока, худоби, птиці, вовни, а також молочної продукції та м'ясопродуктів, вироблених у власних переробних цехах, які оподатковуються податком на додану вартість (далі — ПДВ) за ставкою 20 %, і не охоплює операції, здійснювані відповідно до підпункту 6.2.6 п. 6.2 ст. 6 Закону № 168/97-ВР за нульовою ставкою ПДВ (постанова Верховного Суду України від 12 листопада 2013 р. у справі № 21-405а13).

► податку з доходів фізичних осіб

1. У разі набуття нерезидентом статусу податкового резидента України (отримання відповідної довідки) доходи, одержані ним від працедавця за виконання трудової функції (заробітна

плата), оподатковуються в загальному порядку, встановленому Законом України від 22 травня 2003 р. № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» (чинного на час виникнення спірних правовідносин), за ставкою, визначеною п. 7.1 ст. 7 цього Закону (15 %). Якщо іноземець не виявив бажання підтвердити свій резидентський статус та не отримав довідки, яка є обов'язковою для підтвердження такого статусу, то його заробітна плата оподатковується за ставкою, вдвічі більшою за основну (30 %) (постанова Верховного Суду України від 10 вересня 2013 р. у справі № 21-164а13).

2. Доходи членів кредитних спілок у вигляді частки, отриманої з нерозподіленого доходу, що залишається у розпорядженні кредитної спілки за підсумками фінансового року, оподатковуються у загальному порядку, встановленому Законом України від 22 травня 2003 р. № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» (чинним на час виникнення спірних правовідносин) для доходів, що кінцево оподатковуються при їх виплаті, за ставкою, визначеною у п. 7.1 ст. 7 цього Закону (постанова Верховного Суду України від 22 жовтня 2013 р. у справі № 21-253а13).

3. Надбавки (польове забезпечення) до тарифних ставок і посадових окладів працівників, робота яких постійно проводиться в дорозі або має роз'їзний (пересувний) характер, у розмірах, передбачених колективними договорами або за погодженням із замовником, включаються до складу заробітної плати і оподатковуються в її складі відповідно до підпункту 4.2.1 п. 4.2 ст. 4 Закону України від 22 травня 2003 р. № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» (чинного на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 889-IV) за ставкою, встановленою у п. 7.1 ст. 7 цього Закону (постанова Верховного Суду України від 5 грудня 2013 р. у справі № 21-411а13).

4. Податкова соціальна пільга стосується не спеціального статусу суб'єкта, а наявності об'єкта оподаткування, визначеного п. 1.2 ст. 1 Закону № 889-IV, у зв'язку з чим у спірних правовідносинах зазначену норму щодо податкової соціальної пільги потрібно враховувати з точки зору наявності іншого доходу, а за відсутності такого і має застосовуватися податкова соціальна пільга (постанова Верховного Суду України від 19 листопада 2013 р. № 21-280а13).

► податку на прибуток підприємств

Проценти, сплачені позивачем за кредитним договором резиденту Республіки Австрія, можуть також оподатковуватись в Україні відповід-

⁶ Постанова втратила чинність на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2009 р. № 291.

но до її законодавства з урахуванням норм міжнародних угод щодо максимального розміру ставки податку та інших особливостей оподаткування за цими угодами.

Положення ст. 11 Конвенції між Урядом України і Урядом Республіки Австрія про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і на майно, яку ратифіковано Законом України від 17 березня 1999 р. № 500-XIV, не можуть трактуватися як такі, що надають платнику податку право вибору, в якій саме з двох договірних держав здійснюватиметься оподаткування одержаного доходу, оскільки таке тлумачення не відповідає дійсному змісту вказаних міжнародних угод та суті податку, наведеному у ст. 2 чинного на час виникнення спірних правовідносин Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (постанова Верховного Суду України від 8 жовтня 2013 р. у справі № 21-305a13).

► земельного податку

1. Аналіз положень законів України від 3 липня 1992 р. № 2535-XII «Про плату за землю»⁷ та від 6 жовтня 1998 р. № 161-XIV «Про оренду землі» дає підстави для висновку про те, що визначення інших категорій платників та іншого розміру плати за землю, ніж встановлені цими законодавчими актами, до повноважень відпо-

відної місцевої ради не входить. Приймаючи таке рішення, остання діє з перевищенням владних повноважень (постанова Верховного Суду України від 12 листопада 2013 р. у справі № 21-285a13).

2. Системний аналіз положень пунктів 34, 35 ст. 26 Закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), Закону України від 3 липня 1992 р. № 2535-XII «Про плату за землю» (чинного на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 2535-XII), Закону України від 25 червня 1991 р. № 1251-XII «Про систему оподаткування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин)⁸ дає підстави для висновку про те, що земельний податок є загальнодержавним податком, ставки якого, порядок обчислення і сплати можуть встановлюватись і змінюватись виключно Законом № 2535-XII. Органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями диференціювати та затверджувати ставки земельного податку в межах, установлених цим Законом.

Податковий орган, приймаючи повідомлення-рішення, керувався рішенням місцевої ради, яким встановлено земельний податок у розмірі вищому, ніж передбачено Законом № 2535-XII, що є порушенням податкового законодавства (постанова Верховного Суду України від 12 листопада 2013 р. у справі № 21-299a13).

Справи щодо реалізації загальних засад оподаткування; оподаткування суб'єктів малого підприємництва

1. Від оподаткування звільняється лише дохід від продажу інвестиційних активів, які припадають на частку в статутному фонді емітента, яка сформована за рахунок приватизаційних майнових сертифікатів. При цьому вартісне збільшення інвестиційного активу (пакета акцій чи майнового паю) платника податку в майбутньому в результаті юридичних фактів, які не змінюють пропорцію його персонального паю в статутному фонді (загальній вартості майнового паю) емітента, не має впливати на співвідношення пільгової частки такого платника, дохід від продажу якої не включається до складу загального річного оподаткованого доходу, та частки, дохід від продажу якої включається до оподаткованого доходу з його зменшенням на вартість витрат на придбання такої частки (постанова Верховного Суду України від 24 верес-

ня 2013 р. у справі № 21-254a13, від 19 листопада 2013 р. у справі № 21-335a13).

2. Відповідно до абз. 3 п. 1 Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727/98 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі — Указ № 727/98⁹) спрощена система оподаткування, обліку та звітності запроваджується, зокрема, для юридичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн грн. Перелік суб'єктів підприємницької діяльності, до яких не могла застосовуватися спрощена система оподаткування,

⁷Закон втратив чинність на підставі Податкового кодексу України.

⁸Закон втратив чинність на підставі Податкового кодексу України.

⁹Дію Указу припинено згідно із Законом від 4 листопада 2011 р. № 4014-VI.

обліку та звітності, встановлювався в преамбулі та п. 7 Указу № 727/98. Адвокатських об'єднань у цьому переліку не було.

Враховуючи наведене, колегія суддів дійшла висновку, що створене відповідно до Закону України від 19 грудня 1992 р. № 2887-XII «Про адвокатуру» (чинного на час виникнення спірних правовідносин) адвокатське об'єднання як суб'єкт

господарювання, діяльність якого спрямована на отримання прибутку і підпадає під ознаки підприємницької, мало право, за умови відповідності встановленим у п. 1 Указу № 727/98 вимогам, перейти на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2013 р. у справі № 21-302а13).

Справи зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сферах зайнятості населення та соціального захисту громадян

Справи щодо збору та обліку страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

1. Відповідно до абз. 5 п. 7 розд. VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» стягнення заборгованості зі сплати страхових внесків за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та сум штрафних санкцій, нарахованих та/або не сплачених у період до 1 січня 2011 р., в тому числі страхових внесків, строк сплати яких на 1 січня 2011 р. не настав, здійснюється фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування відповідно до законодавства (законів та підзаконних актів), що діяло на момент виникнення такої заборгованості або застосування штрафних санкцій.

Погашення заборгованості з використанням коштів, що надходять у рахунок сплати єдиного внеску, забороняється.

Заборгованість у зв'язку з несплатою страхових внесків, а отже, й пеня за весь період 2010 р., має бути стягнута і після 1 січня 2011 р., оскільки така заборгованість зі сплати внесків та пеня виникли в період дії ч. 2 ст. 52 Закону України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від

нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (постанова Верховного Суду України від 19 листопада 2013 р. у справі № 21-327а13).

2. Після набуття чинності Закону України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» за органами Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України збережено повноваження щодо застосування фінансових санкцій за несплату заборгованості зі страхових внесків, яка виникла до 1 січня 2011 р. (постанова Верховного Суду України від 1 жовтня 2013 р. у справі № 21-323а13).

3. Вимога про сплату недоїмки зі страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування є виконавчим документом, який підлягає виконанню державною виконавчою службою, і при її наявності повторне звернення до суду про її стягнення не допускається, оскільки є рішення з цього ж питання суб'єкта владних повноважень, ухвалене в межах повноважень, наданих йому законом (постанова Верховного Суду України від 3 жовтня 2013 р. у справі № 21-359а13).

Справи щодо призначення, перерахунку та здійснення страхових виплат із відповідних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування

1. Положення Закону України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» (у редакції, що діяла на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 1105-XIV), як і Порядок призначення, перерахування та проведення страхових виплат (затверджено поста-

ною правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 27 квітня 2007 р. № 24; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 червня 2007 р. за № 715/13982; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) у цілому не містять положень щодо обов'язку страхувальника подавати до робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального

страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі — Фонд) для виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю потерпілого саме оригіналу акта про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1.

Подання страхувальником серед інших документів для виплати зазначеної допомоги засвідченої відповідальними особами підприємства копії акта про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1, а не його оригіналу, не може бути підставою для відмови у перерахуванні страхових виплат, оскільки зазначене не віднесено до передбачених у ст. 37 Закону № 1105-XIV випадків, коли Фонд може відмовити у страхових виплатах (постанова Верховного Суду України від 15 жовтня 2013 р. у справі № 21-294а13).

2. 1 січня 2008 р. набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2007 р. № 1294 «Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу» (далі — постанова № 1294)¹⁰, якою змінено структуру та умови грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу. Зокрема, збільшено розмір посадових окладів для відповідних категорій військовослужбовців, а також передбачено встановлення інших додаткових видів грошового забезпечення.

Оскільки обставина, яка спричинила зміну розміру пенсії, виникла 1 січня 2008 р. (дата набрання чинності постанови № 1294), то для перерахунку пенсії позивача було правомірно застосовано порядок, який передбачав такий перерахунок виходячи з установленого станом на 1 січня 2008 р. розміру грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, з якого обчислюються пенсії.

Враховуючи те, що станом на 1 січня 2008 р. деякі надбавки та доплати, які виплачувались позивачу раніше, були скасовані, то вони не могли бути включені при перерахунку раніше призначеної пенсії (постанова Верховного Суду України від 1 жовтня 2013 р. у справі № 21-248а13).

3. Допомога з безробіття, яка по суті становить дохід, за змістом абзаців 1, 5 ч. 1 ст. 40, п. 1, 2 ст. 41 Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) підлягає врахуванню при обчисленні пенсій. Оскільки така допомога за Законом

України від 26 червня 1997 р. № 400/97-ВР «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) не становить об'єкт обкладання збором на обов'язкове державне пенсійне страхування, то при визначенні заробітку (доходу) для обчислення пенсії за періоди перебування особи на обліку в центрі зайнятості застосовується нульовий дохід (постанова Верховного Суду України від 8 жовтня 2013 р. у справі № 21-282а13).

4. Щомісячна додаткова грошова винагорода, яка передбачена наказом Міністра оборони України від 15 листопада 2010 р. № 595 «Про затвердження Інструкції про розміри і порядок виплати військовослужбовцям, які займають посади плаваючого та льотного складу Збройних Сил України, щомісячної додаткової грошової винагороди» (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 листопада 2010 р. за № 1194/18489), має тимчасовий характер, оскільки виплата такої винагороди дозволена за наявності наказу командира (начальника) військової частини (установи, організації) або вищого командира (начальника) залежно від настання спеціальних обставин (здійснення польотів у конкретному місці), її розмір не є фіксованим, а виплата не є щомісячною, тому вона не може бути підставою для перерахунку пенсії військовослужбовцям (постанова Верховного Суду України від 15 жовтня 2013 р. у справі № 21-368а13).

5. Статтею 1 Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено, що пенсія — щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого цим Законом пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом.

Відповідно до ч. 2 ст. 45 зазначеного Закону пенсія призначається довічно або на період, протягом якого пенсіонер має право на виплату пенсії відповідно до цього Закону.

Положення статей 50 та 54 Закону України від 28 лютого 1991 р. № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», згідно з якими позивач має право на отримання державної пенсії та додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, не містять обмежень щодо строку, протягом якого пенсіонер має право на їх виплату.

Ураховуючи наведене, колегія суддів дійшла висновку, що зазначені вище щомісячні пенсійні

¹⁰ Назву постанови змінено згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 112.

виплати здійснюються на постійній основі, один раз на місяць протягом невизначеного періоду часу, а тому в разі виникнення підстав для перерахунку розмірів таких пенсій визначається лише дата, з якої особа має право на її перерахунок чи отримання пенсії у певному розмірі. Обмеження періоду, протягом якого суб'єкт владних повноважень має здійснювати обчислення пенсії відповідно до вимог закону, є безпідставним та суперечить вимогам ст. 19 Конституції України (постанова Верховного Суду України від 1 жовтня 2013 р. у справі № 21-338а13).

6. З визначення поняття «пенсія» випливає, що щомісячні пенсійні виплати здійснюються на постійній основі, один раз на місяць протягом невизначеного періоду часу, а тому цей вид виплат не є строковим і не може бути призначений на певний строк. У цьому випадку визначається лише дата, з якої особа має право на отримання пенсії (чи її перерахунок).

Кінцевий термін або строк, на який призначається пенсія, не може встановлюватись, оскільки це суперечить самому визначенню та суті пенсії. Тому виплату пенсії не може бути обмежено будь-яким кінцевим терміном або строком, оскільки це обмежувало б право особи на отримання державної пенсії та щомісячної додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, яка має виплачуватись постійно, один раз на місяць протягом невизначеного часу та без встановлення будь-якого терміну або строку виплати пенсії.

Порядок та строки нарахування пенсій можуть бути змінені за умов іншого законодавчого регулювання (постанова Верховного Суду України від 5 листопада 2013 р. у справі № 21-293а13).

7. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2007 р. № 602 «Про розмір посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду Єдиної тарифної сітки» (чинною на час виникнення спірних правовідносин) встановлені розміри посадових окладів для цивільних працівників, а не військовослужбовців, тому вони не можуть бути підставою для проведення перерахунку пенсій військовослужбовців з підстав та у порядку, визначених ст. 63 Закону України від 9 квітня 1992 р. № 2262-ХІІ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) (постанова Верховного Суду України від 5 листопада 2013 р. у справі № 21-210а13).

8. Виплати, на які військовослужбовці мали право відповідно до Положення про види, розміри і порядок надання компенсації громадянам

у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 414), але не отримували їх, не можуть бути підставою для перерахунку пенсій військовослужбовцям відповідно до ч. 3 ст. 63 Закону України від 9 квітня 1992 р. № 2262-ХІІ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), оскільки такі виплати не мали загального характеру, а встановлювалися в розмірах, визначених наказами керівництва в індивідуальному порядку.

Тому надбавка за таємність враховується при обчисленні та перерахунку пенсії лише тим особам, яким вона під час проходження служби була призначена та фактично виплачувалась (постанова Верховного Суду України від 5 листопада 2013 р. у справі № 21-261а13).

9. До стажу роботи, який дає право на пенсію за вислугу років, зараховується, зокрема, робота на посадах провізорів, фармацевтів у аптеках, які офіційно набули статусу закладу охорони здоров'я на підставі державної акредитації (постанова Верховного Суду України від 17 вересня 2013 р. у справі № 21-241а13).

10. Необхідною умовою для отримання грошової допомоги в розмірі 10 місячних посадових окладів на підставі ч. 13 ст. 37 Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ «Про державну службу» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) є наявність права на вихід на пенсію державного службовця на момент звільнення з роботи (постанова Верховного Суду України від 24 вересня 2013 р. у справі № 21-257а13).

11. Пенсія і доплата до неї, які пенсіонер отримує відповідно до законів України від 9 квітня 1992 р. № 2262-ХІІ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» і від 18 листопада 2004 р. № 2195-ІV «Про соціальний захист дітей війни», є об'єктом індексації, яка має нараховуватись щомісячно, за місяцем, у якому індекс споживчих цін перевищив поріг індексації 101 %, у частині, що дорівнює прожитковому мінімуму, встановленому для відповідних соціальних і демографічних груп населення.

Разом з тим відповідно до статей 3, 4 Закону України від 3 липня 1991 р. № 1282-ХІІ «Про індексацію грошових доходів населення» (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) індекс інфляції споживчих цін, що перевищив поріг 101 %, може бути застосованим для індексації

пенсії тільки у місяці, що настає після опублікування індексу споживчих цін за попередній місяць, що йде за базовим, але у зв'язку з тим, що вказаний місяць, коли може бути застосована індексація, збігається із щоквартальним підвищенням пенсії, відповідно до приписів абз. 1 п. 5 Порядку проведення індексації грошових доходів населення (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1078; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) індексація у базовому місяці не проводиться. Таким чином, обґрунтованих на законі підстав для здійснення індексації пенсії позивача немає (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2013 р. у справі № 21-390a13).

12. При перерахунку пенсії працівникам прокуратури має застосовуватися норма, що визначає розмір пенсії у відсотках, яка діяла на момент призначення пенсії.

Внесені Законом України від 8 липня 2011 р. № 3668-VI «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» до ст. 50¹ Закону України від 5 листопада 1991 р. № 1789-XII «Про прокуратуру» (далі — Закон № 1789-XII) зміни щодо розміру пенсії у відсотках стосуються порядку призначення пенсії прокурорам і слідчим у разі реалізації ними права на пенсійне забезпечення, а не перерахунку вже призначеної пенсії.

Процедури призначення та перерахунку пенсії різні за змістом та механізмом їх проведення. Нормами, які визначають механізм проведення перерахунку пенсії за вислугу років прокурорам, є частини 13 та 18 ст. 50¹ Закону № 1789-XII.

Крім того, вирішуючи питання про застосування цього Закону у часі, слід виходити з того, що закріплені Конституцією України права і свободи людини і громадянина не є вичерпними, вони гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законодавчих актів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (ст. 22 Конституції України).

Справи щодо соціальних гарантій та соціального захисту окремих категорій громадян; соціального захисту та зайнятості інвалідів

1. Частиною 3 ст. 184 КЗпП України встановлено гарантії для окремих категорій працівників, а саме: заборонено звільнення, зокрема, вагітної жінки та передбачено обов'язкове працевлаштування у випадках її звільнення після закінчення строкового трудового договору. Невиконання підприємством (установою, організацією), яке провело звільнення, обов'язку з працевлашту-

вання протягом трьох місяців є підставою для покладення на нього відповідно до ч. 2 ст. 232 КЗпП України обов'язку надати на цьому або іншому підприємстві роботу, яку може виконувати працівниця, а не про поновлення на попередній роботі. Оскільки згідно зі ст. 235 зазначеного Кодексу підставою для поновлення працівника на роботі є його звільнення без законних підстав,

До того ж Конституційний Суд України, неодноразово розглядаючи питання, пов'язані з реалізацією права на соціальний захист, у рішеннях від 6 липня 1999 р. № 8-рп/99 (справа щодо права на пільги) та від 20 березня 2002 р. № 5-рп/2002 (справа щодо пільг, компенсацій і гарантій) зазначив, що служба у Збройних Силах України, інших військових формуваннях та правоохоронних органах держави пов'язана з ризиком для життя і здоров'я, підвищеними вимогами до дисципліни, професійної придатності, фахових, фізичних, вольових та інших якостей, а тому потребує додаткових гарантій соціального захисту з боку держави цієї категорії громадян як під час проходження служби, так і після її закінчення.

Виходячи з висловленого у рішеннях Конституційного Суду України розуміння сутності соціальних гарантій працівників правоохоронних органів, зокрема працівників прокуратури, колегія суддів дійшла висновку, що зміст та обсяг досягнутих ними соціальних гарантій не може бути звужено шляхом внесення змін до законодавства, а правовідносини щодо їхнього пенсійного забезпечення виникають на момент звернення за призначенням пенсії (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2013 р. у справі № 21-420a13).

13. Навчання на заочному факультеті у вищому навчальному закладі не зараховується до стажу роботи, що дає право на пенсію за вислугу років. Включення цього періоду до вислуги років суперечить юридичній природі (сутності) цього виду спеціального стажу, оскільки, крім вищезазначеного, закон пов'язує встановлення особливих правил призначення пенсії за вислугу років саме з неможливістю продовжувати роботу чи службу на певних посадах або умовах праці у зв'язку з втратою професійної працездатності особи або її придатності до настання пенсійного віку (постанова Верховного Суду України від 5 листопада 2013 р. у справі № 21-289a13).

то у разі невиконання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом протягом трьох місяців обов'язку з працевлаштування звільненого працівника за п. 2 ч. 1 ст. 36 КЗпП України, зокрема вагітної жінки, за заявою такої особи може вирішуватися спір не про поновлення на роботі, а про виконання зобов'язання з працевлаштування (постанова Верховного Суду України від 15 жовтня 2013 р. у справі № 21-303a13).

2. Виплата передбаченої ст. 15 Закону України від 21 листопада 1992 р. № 2811-ХІІ «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку у 2009—2010 рр. здійснюється у розмірах і порядку, визначених Порядком призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1751; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) (постанова Верховного Суду України від 19 листопада 2013 р. у справі № 21-382a13).

3. Виходячи із визначених в ч. 4 ст. 9 КАС України загальних засад пріоритетності законів над підзаконними актами, для визначення складових грошового забезпечення щодо виплати одноразової грошової допомоги слід застосовувати не Порядок та умови призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва) чи інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та інвалідності звільнених з військової служби (зборів) осіб (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 травня 2008 р. № 499; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), а Закон України від 20 грудня 1991 р. № 2011-ХІІ «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», який має вищу юридичну силу (постанова Верховного Суду України від 12 листопада 2013 р. у справі № 21-383a13).

4. Виходячи з нормативного тлумачення ч. 1 ст. 40, частин 1 та 3 ст. 49² КЗпП України власник або уповноважений ним орган одночасно з попередженням про звільнення у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці зобов'язаний запропонувати працівникові всі наявні вакантні посади, які він може обіймати відповідно до своєї кваліфікації (постанова Верховного Суду України від 1 жовтня 2013 р. у справі № 21-319a13).

5. Анулювання домовленості між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом щодо звільнення працівника з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 36 КЗпП України, можливе при взаємній згоді власника підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом та працівника (постанова Верховного Суду України від 15 жовтня 2013 р. у справі № 21-320a13).

6. У Переліку держав і періодів бойових дій на їх території (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1994 р. № 63 «Про організаційні заходи щодо застосування Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»), колишніх республік СРСР (зокрема республіки Закавказзя) немає. Зі змісту примітки 6 до цього Переліку стосовно можливості визнання осіб учасниками бойових дій, якщо такі мали місце в інших країнах після грудня 1979 р. та не названі у Переліку, вбачається, що її положення поширюються лише на військових фахівців, яких Генеральний штаб Збройних Сил СРСР направляв у країни, на території яких велися бойові дії, і пільги яким надавалися на підставі довідок 10 Головного управління Генерального штабу Збройних Сил СРСР про їх особисту участь у бойових діях (постанова Верховного Суду України від 26 листопада 2013 р. у справі № 21-384a13).

7. Аналіз ст. 43 Закону України від 15 грудня 1992 р. № 2862-ХІІ «Про статус суддів» (далі — Закон № 2862-ХІІ)¹¹ свідчить про те, що вона регулює відносини, пов'язані з відставкою судді, яка, у свою чергу, є підставою для виникнення в судді спеціальної правоздатності для набуття особливого соціального забезпечення. Це посилює гарантії незалежності суддів порівняно з іншими категоріями державних службовців, право на пенсію яких передбачено ст. 37 Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ «Про державну службу» (далі — Закон № 3723-ХІІ). Зокрема, вона передбачає можливість вибору суддею одного з двох варіантів соціального забезпечення у разі виходу у відставку — отримання пенсії на умовах, визначених ст. 37 Закону № 3723-ХІІ, або неоподаткованого щомісячного довічного грошового утримання.

Виходячи з особливого статусу суддів як носіїв державної влади з притаманним їм спеціальним соціальним захистом та конституційними гарантіями їхньої незалежності, колегія суддів дійшла висновку, що ст. 43 Закону № 2862-ХІІ не

¹¹ Закон втратив чинність на підставі Закону України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів».

суперечить положенням ст. 37 Закону № 3723-ХІІ та не обмежує право суддів на отримання пенсії державних службовців, а встановлює для них додаткові гарантії. У зв'язку з цим судді мають право на отримання пенсії на визначених Законом № 3723-ХІІ умовах в разі досягнення ними пенсійного віку.

Згідно зі ст. 37 Закону № 3723-ХІІ (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) пенсія державному службовцю виплачується незалежно від його заробітку (прибутку), одержуваного після виходу на пенсію.

Разом з тим зазначеною статтею в редакції Закону України від 8 липня 2011 р. № 3668-VI «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» встановлено, що особі, якій призначена пенсія відповідно до цієї статті та яка продовжує працювати на державній службі, виплачується пенсія у розмірі, обчисленому відповідно до Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а після звільнення — у розмірі, обчисленому відповідно до Закону № 3723-ХІІ (постанова Верховного Суду України від 24 грудня 2013 р. у справі № 21-452a13).

Справи зі спорів щодо відносин публічної служби

1. Посадові особи державної податкової служби, яким присвоєно спеціальні звання, є державними службовцями зі спеціальним статусом, а тому період проходження такої служби в податкових органах має зараховуватися до стажу державної служби, який дає право на пенсію державного службовця відповідно до ст. 37 Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ «Про державну службу» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) (постанови Верховного Суду України від 8 жовтня 2013 р. у справі № 21-275a13, від 22 жовтня 2013 р. у справі № 21-340a13).

2. На осіб рядового і начальницького складу за вчинення порушень службової дисципліни наказ про накладення дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення з посади видається з дотриманням строків, передбачених ст. 16 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України (затверджено відповідним Законом України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV; у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), у тому числі й щодо осіб, які тимчасово непрацездатні. Подальше виконання такого наказу відповідно до ст. 18 цього Статуту здійснюється після прибуття їх до місця проходження служби (постанова Верховного Суду України від 8 жовтня 2013 р. у справі № 21-250a13).

8. Норматив робочих місць для забезпечення працевлаштування інвалідів має розраховуватися виходячи з середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік (тобто від загальної чисельності працюючих) (постанова Верховного Суду України від 17 вересня 2013 р. у справі № 21-232a13).

9. Абзацом 5 п. 3 розд. XV «Прикінцеві положення» Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 1058-IV) визначено спеціальне суб'єктивне право батька (за вибором матері) як одного з членів подружжя, що здійснювало виховання дитини-інваліда, на призначення дострокової пенсії за віком. Допустимість реалізації цього права не може ставитися в залежність від реалізації матір'ю свого права на призначення дострокової пенсії за віком, передбаченого іншими нормами законодавства, якщо вона скористалася своїм правом і відмовилася від пенсії, передбаченої абз. 4 п. 3 розд. XV «Прикінцеві положення» Закону № 1058-IV (постанова Верховного Суду України від 12 листопада 2013 р. у справі № 21-373a13).

3. Припинення державної служби за порушення Присяги державних службовців може застосовуватися тільки у крайніх випадках, коли дисциплінарний проступок містить ознаки саме такого порушення і заходи дисциплінарного стягнення, на переконання уповноваженої вирішувати питання про відповідальність посадової особи, є недостатніми чи попереднє їх вжиття не дало бажаного результату (постанова Верховного Суду України від 22 жовтня 2013 р. у справі № 21-274a13).

4. Постанова суду про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за корупційні діяння або інші правопорушення, пов'язані з корупцією, засвідчує, що особа, уповноважена на виконання функцій держави, не дотримувалась вимог, пов'язаних із проходженням державної служби, передбачених ст. 16 Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХІІ «Про державну службу» (далі — Закон № 3723-ХІІ), що є підставою для припинення цієї служби.

Статтею 39 КпАП встановлений строк, після якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Цей строк становить один рік з дня закінчення виконання стягнення, якщо піддана стягненню особа не вчинила нового адміністративного правопорушення.

Якщо протягом року з дня закінчення виконання адміністративного стягнення керівник державного органу не прийняв рішення про припинення державної служби щодо винної у вчиненні корупційного діяння осо-

би на підставі п. 2 ч. 1 ст. 30 № 3723-ХІІ, у подальшому звільнення цієї особи із зазначеної підстави є неможливим (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2013 р. у справі № 21-387a13).

Інша категорія справ

1. Як неоднакове застосування одних і тих самих норм матеріального права слід розуміти, зокрема: різне тлумачення змісту і сутності правових норм, на підставі якого зроблено висновок про різний зміст суб'єктивних прав і обов'язків учасників відповідних правовідносин, у тому числі про наявність та обсяг прав і(або) обов'язків осіб, які беруть участь у справі; різне застосування правил конкуренції правових норм при вирішенні колізій між ними з урахуванням ієрархії цих правових норм, а також дії норм у часі, просторі та за колом осіб, тобто незастосування закону, який підлягав застосуванню; різне визначення предмета регулювання правових норм, зокрема застосування різних правових норм для регулювання одних і тих самих правовідносин або поширення дії норми на певні правовідносини в одних випадках і незастосування цієї самої норми до аналогічних відносин в інших випадках, тобто різне застосування закону, який підлягав застосуванню; різне застосування правил аналогії права закону в подібних правовідносинах.

Отже, незастосування норми матеріального права, яка підлягала застосуванню, свідчить як про неоднакове застосування зазначеної норми, так і про незаконність судового рішення у справі

(постанова Верховного Суду України від 6 листопада 2013 р. у справі № 21-352a13).

2. За загальноновизнаним принципом права закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Цей принцип закріплений у ч. 1 ст. 58 Конституції України, за якою дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою ним чинності, тобто до події, факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце. Відповідальність можлива лише за наявності в законі чи іншому нормативно-правовому акті визначення правопорушення, за яке така юридична відповідальність особи передбачена і яка може реалізовуватись у формі примусу зі сторони уповноваженого державою органу.

Таким чином, до вчинених у зазначений період правопорушень має застосовуватись той закон, під час дії якого вони здійснені. Тому колегія суддів дійшла висновку, що до правочинів, які мали місце у вересні — жовтні 2010 р., ч. 3 ст. 228 ЦК України застосована бути не могла, оскільки чинності у зазначений період ще не набула (постанова Верховного Суду України від 15 жовтня 2013 р. у справі № 21-281a13).